

FEMINISTISK ILSKA

En undersökning om ilska och feministiskt medvetande med vänskap som metod.

Göteborgs universitet Institutionen för kulturvetenskaper
Genusvetenskap Uppsats, 15 hp
fördjupningskursen HT 2015
Författare: Signe Normark
Handledare: Jeanette Sundhall

Abstrakt

Med autoetnografi som metod och vänskap som metod undersöker författaren hur feminism och ilska förhöll sig till varandra under tonårstiden då feministiska teorier kom till medvetandet i början av 2000-talet. Med utgångspunkt från Sara Ahmeds teorier om känslor och feministiskt medvetande besvaras frågor om hur den feministiska ilskan förändras med tid och hur den så kallade självhjälpskulturen skapar nya förhållningssätt inom det feministiska medvetandet. Uppsatsen sammanfattar med flera förslag till vidare forskning om ilska, ålder och hur feministiska tonåringar förhåller sig till feministiskt medvetande idag. Uppsatsen visar också hur vänskap som metod kan vara krävande och givande på samma gång samt hur den skulle kunna utvecklas som vetenskaplig metod.

Nyckelord: feminism, ilska, känslor, medvetande, vänskap, autoetnografi

Innehållsförteckning

Inledning 4

Bakgrund 4

Syfte 5

Metod och teoretiska utgångspunkter

Situerad kunskap 5

Material och avgränsningar 6

Vänskap som metod 6-

Etiska ställningstaganden 7

Aoutoetnografi 8

Analysmetod 10

Teoridelen

Feministiskt medvetande 10

Sara Ahmeds teorier om känslor, lidande och ilska 11

Att välja sina känslor 14

Tidigare forskning 15

Positionering 19

Lite om Sally 19

Vår feminism 20

Nina Björks ”Under det rosa täcket” 20

Analysdelen

Feministisk ilska i tonårstiden 21

Känslor som subjektskapande 23

Feministisk glädjedödare 24

Ilskan i vuxen ålder 26

Nina Björks stulna känslor 29

Sammanfattning 31

Referenser 35

Inledning

I en forskning om unga tjejers tillbakahållna ilska gör forskaren, Cheryl Van Daalen- Smith (2008) en liknelse mellan unga tjejer som anpassar sina känslor och kameleonten som förändrar sig själv, sin färg, för att passa in och på så vis skydda sig från omgivningen. Författaren (van Daalen-Smith, 2008, s. 21) skriver om djuret som inte lever med sin egen färg utan med omgivningens färger. Kameleontens färg är grön men ilskans färg är röd. Den röda ilskan förknippas ofta med något ont, aggressivt och oönskat, skriver van Daalen- Smith (ibid.). För att mäta vilken grad de unga tjejerna höll tillbaka sin ilska, liksom vilken grön ton kameleonten har på sitt skin, dekonstruerade Daalen-Smith ilskan och dess symbolik och gav ilskan olika nyanser av grönt istället för rött (ibid.).

Som Sara Ahmed beskriver på sin blog *Feminist killjoy* (Ahmed, 2015, www.feministkilljoy.com, *Feminist Consciousness*) så kan det vara en omvälvande upplevelse att bli feministiskt medveten.

Det var omvälvande för Sara Ahmed och det var det även för mig.

Feminismen hjälper att uppmärksamma en om att något är fel, skriver Ahmed (ibid.). De nya insikterna som kommer med feminismen kan vara så jobbiga att en inte orkar se och en kan önska bort perspektivet ur ens synfält.

Men feminismen kan också bidra med spännande upptäckter, kunskap och dörrar kan öppnas till andra sätt att vara och leva.

Jag upplever att det feministiska medvetandet har påverkat mitt liv i olika grader genom livet, så här långt. Jag kan också se hur feminismen påverkar livet för mina vänner.

Kanske är det en slags livsfas som gör att jag just nu reflekterar extra mycket över livet som har varit. Kanske är det ett individfokuserat samhälle med självbiografier och självhjälpsböcker som influerar min metod. Oavsett anledning så har den här uppsatsen kommit att bygga på mina erfarenheter omkring feministiskt medvetande tillsammans med mina vänner.

Bakgrund

Temat för uppsatsarbetet har utmynnats i temat ilska som kom upp i intervjun med min vän och deltagare för den här uppsatsen.

Arbetet görs inom fältet känslor och emotioner och medvetandegörande som behandlats av åtskilliga forskare inom genusvetenskapen. Sara Ahmed är en av dem och har ur olika perspektiv undersökt känslor och det feministiska medvetandet fenomenologiskt.

Syfte

Syftet med uppsatsarbetet är att undersöka berättelser om ilska som upplevdes av mig och min vän då vi blev feministiskt medvetna i tonåren. Jag vill undersöka hur vår ilska och feminism förhåller sig till varandra utifrån Sara Ahmeds teorier om känslor och ilska.

Hur förhöll sig ilskan och feminism till varandra då vi var tonåringar?

Hur har ilskan förändrats i vuxen ålder?

Hur väljer vi våra känslor relaterat till det feministiska medvetandet?

Metod och teoretiska utgångspunkter

Situerad kunskap

Jag skriver med utgångspunkten att all kunskap är situerad kunskap. Det vill säga att erfarenheter, bakgrund, tidsepok, kontext och positioner i maktordningar präglar kunskapen som produceras. (Haraway 1988)

Haraways begrepp situerad kunskap kommer utifrån vetenskapskritik mot objektivitetsbegreppet. Objektiviteten har tidigare definierats genom en manlig, hegemonisk, vit vetenskapstradition. Kritiken hävdar att all kunskap inte är universell kunskap.

Kunskapsproduktionen påverkas av under vilka omständigheter och av vem forskningen bedrivs. (Haraway, 1988)

Jag kommer i ett senare avsnitt redogöra för de kontexter den här uppsatsen rör sig inom samt en presentation av mig och min vän som utgör empirin för arbetet.

Material, avgränsningar och metodologiska övervägningar

Empirin till den här uppsatsen kommer från ett samtal mellan mig och min vän. Vänner har jag valt att anonymisera och i uppsatsen kallas hon för Sally. Samtalet med Sally kan ses som

en halvstrukturerad intervju. Ett par dagar före intervjutillfället skickade jag frågeställningar till Sally att fundera på i förhand.

Eftersom frågorna berör minnen sedan en längre tid tillbaka ville jag att Sally skulle få tid att fundera över ämnet.

Jag utformade vårt möte mer som ett samtal än en intervju där det sker ömsesidiga meningsutväxlanden. Vi sågs över på en middag hemma hos mig för att göra situationen mer avslappnad. Jag ville att det skulle ske i samtalsform där jag som forskarsubjekt också delar med mig av mina tankar.

Det visade sig vara svårt att släppa rollen som intervjuare helt och hållet. I själva samtalet ville jag koncentrera mig mer på Sally och ge henne utrymme samt vara uppmärksam på det hon berättade, ställa följdfrågor och föra samtalet vidare. Tyngdpunkten kom därför till slut att ligga mer på Sallys berättelser.

Jag kommer i uppsatsanalysen att återge korta texter av upplevelser/minnen från mina erfarenheter av feminism och av ilska. Det är minnen/berättelser som uppkommit med utgångspunkt från det transkriberade samtalet med Sally.

Som empiri har jag även valt att ta med delar av en krönika av Nina Björks från 2015 som handlar om hennes upplevelser omkring politisk ilska. Jag avser att bredda mitt empiriska material något genom att ta in ytterligare en röst om ilska.

Anledningen till att jag använder en text från just Björk är att hennes bok, *Under det rosa täcket* (1996) la grund för min och Sallys feminism som tonåringar och hon var en betydelsefull, feministisk röst i Sverige under den epoken. Björk publicerade sina reflektioner om politisk ilska på Sveriges Radio ungefär samtidigt som jag började arbeta på den här uppsatsen.

Vänskap som metod

Vänskap som metod är relativt utforskat inom vetenskapen.

Metoden tar avstånd från synen på vetenskap som neutral, universella sanningar och arbetar för social rättvisa, sanna relationer och engagerande undersökningar och den bygger på tolkningsarbete, förståelse och fenomenologi.

Den gör inte anspråk på att återge en helhetsbild utan istället tolkas bitar och glimtar av verkligheten. Genom interaktion mellan forskare och forskningssubjekt skaffas förståelse för andra och för sig själv.

Vänskap som metod har grundats av feministiska forskare med tolkningsarbete, politiska ställningstaganden, medvetandegörande, ”empowerment” och social förändring som utgångspunkt. (Tillman-Healy, 2003)

Genom metoden suddas gränserna mellan forskare och undersökningsobjekten ut som även är ett element i utmanandet av den traditionella vetenskapen - forskare undersöker ett forskningsobjekt.

Vänskap som metod har gemensam grund med PAR (participatory action research). PAR lyfter levda erfarenheter som viktiga i producerandet av kunskap och agerandet kan vara direkt användbart för dem som studeras. Metodologiskt nära besläktat med vänskap som metod ligger även interaktiv intervju. Forskaren delar här med sig av sina personliga erfarenheter. (Tillman-Healy, 2003)

Vänskap och fältarbete är besläktade med varandra eftersom det innebär att vara i världen med andra. Vi måste tillåtas inträde och vi förhandlar med roller. (Tillman-Healy, 2003)

Min vän, Sally, tillät mig inträde då hon svarade ja på frågan att delta i min uppsats. Jag talade om för henne att jag kommer vara i en forskarroll och hon kommer vara forskningssubjektet, det vill säga att det är jag som formulerar frågorna och gör analyser av hennes berättelser. Det är dock inte ett porträtt av Sally jag ämnar göra i uppsatsen utan hitta teman i hennes berättelser som kan spegla ett större sammanhang. Samtidigt som jag befinner mig i forskarrollen så är jag också i rollen som Sallys vän. Vi båda är också i våra specifika roller som vi intar i vår vänskapsrelation.

Tillman-Healy (2003. s. 135) hävdar att nära vänner kanske redan delar mer och djupgående om varandra och kontexten kräver att regelbundet ta ett steg tillbaka från erfarenheter och relationer och undersöka dem analytiskt och kritiskt.

Under arbetets gång möts mina roller, forskaren och vännen, och ibland tar de hjälp av varandra och ibland hamnar de i konflikt. Utöver materialet som kommer från det inspelade samtalet så har jag massa kunskap om Sallys och min historia och vår kontext. På det sättet kan rollen som vän vara behjälplig, jag kan med min förförståelse utvidga berättelserna och perspektiven.

Etiska ställningstaganden

En viktig aspekt med metoden är att undersökningen görs med en vänskapsetik som aktande, omhändertagande och dessutom kärlek. Deltagarna (vännerna) är som åhörare och forskaren

bör skriva ärligt och med empati för dem. Forskaren (vännen) ber aldrig om mer än hen är villig att ge, vänskap som metod kräver en ömsesidighet, ett steg från att studera ”dem” till att studera oss. (Tillman-Healy, 2003)

Metoden är också känslomässigt krävande. Forskaren behöver undersöka, vrida och granska sig själv på ett sätt som traditionell forskning inte kräver i samma utsträckning. En sådan djup självreflektion kan ta oss till djupet av vårt psyke och även till dess mörka vrår, skriver Tillman- Healy (2003, s.737).

Då forskaren behöver avslöja och investera i sig själv kan det kännas utsatt och sårbart, en riskerar att känna stor frustration och även bli sårad. Ändå kan en sådan undersökning vara berikande, upplysande och stärka ens humanitet. (ibid.)

Det är en utmaning att ta avstånd från materialet och undersöka Sally och mig kritiskt och analytiskt. Jag behöver vara vaksam över vad jag skriver för att inte hamna i ett allt för sårbart läge men också vara uppmärksam på om det finns ämnen jag försöker undvika eller utelämna trots att de kan vara avgörande för resultatet. Ett sätt att motverka detta är synsättet att det inte är ett personporträtt utan våra berättelser representerar glimtar av verkligheten.

Jag har även efter samtalet med Sally fört dialog med henne om hur hon känner inför berättelserna hon lämnat ut. Vi har pratat om att jag kanske kommer granska berättelserna utifrån ett kritiskt perspektiv. Sally menar att hon godtar detta och att hon varit införstådd med det från början. Sally betonar också själv att det är jag som skriver uppsatsen med mina perspektiv och valda teorier och att hon kanske inte kommer att hålla med om allt jag skriver. Jag hoppas dock att uppsatsen kan stärka Sally och mig och ge ny kunskap.

Autoetnografi

Autoetnografi eller den engelska termen autoethnography syftar till auto- (self), - ethno- (the sociocultural connection), och graphy (the application of the research process) (Reed-Danahay, 1997, Wall, 2008, s.2).

I min uppsats utgår jag från definitionen att autoetnografi är en metod som länkar samman teoretisk litteratur med mina personliga erfarenheter.

Genom att skriva autoetnografiskt inom vetenskapen bryter vi den akademiska, vita, manliga rösten, hävdar Archana A. Pathak (2010, s.2) i en artikel om att autoetnografi inom postkolonial forskning. Pathak skriver vidare att metoden tvingar på kroppen en identitet

genom att hävda att den här berättelsen måste berättas av just den här personen. Min berättelse och mina levda erfarenheter är unika eftersom de är mina och med den akademiska träningen kan jag kritiskt granska dem. (Pathak, 2010, s. 2)

Wall (2008, s.4) beskriver olika orosmoment hon ställdes inför då hon använde sig av autoetnografisk metod och dessa orosmoment kan jag relatera till mitt eget arbete med den här uppsatsen. Wall (ibid.) tar upp vikten av att försöka spegla sin självförståelse och identitet på pappret så att den överensstämmer med den som etablerats i verkliga livet. Frågor jag också tampas med i arbetet är hur ärlig jag klarar av att vara och vilka konsekvenser det kan ha för mitt liv att öppet skriva om mina erfarenheter.

Subjektet i autoetnografi kan presenteras som performativt eftersom subjektet aldrig kan återvända till den ursprungliga upplevelsen. Subjektet med dess upplevelser återskapas i texten och representationen behöver inte vara en exakt spegling av verkligheten.

Autoetnografens strävan efter att göra en så bra representation som möjligt, att representera en sanning, leder ofta till att författaren sällan lämnar texten med känslan av att den är fullständig. (Wall, 2008, s. 6)

Andra fallgropar inom autoetnografiskt skrivande kan vara att endast se det som tjänar forskarens syfte, att passionen tar över eller att göra antaganden utan tillräckligt med underlag. (ibid.)

Jag tänker att de här fallgroparna är aktuella även för forskaren som inte bygger på autoetnografisk empiri. Det är svårigheter som alla forskare behöver vara medvetna om och förhålla sig till.

För min del i det här arbetet ser jag det som en stor utmaning att distansera mig från materialet och att pendla mellan att vara forskarsubjekt och forskningsobjekt. Jag märker också då jag kommer in i ett flöde i skrivandet att jag kan hamna i en fåra där texten börjar likna fiktion. Passionen att skriva tar då överhand och det finns en risk att jag tappar en sann representation.

Samtidigt försöker jag också värna om passionen för att klara ta mig igenom ett vetenskapligt projekt i den här omfattningen. Jag värnar om passionen genom att använda teorier som inspirerar och ett ämne som väcker engagemang. I den här uppsatsen blev det ett ämne som ligger mig nära men förhoppningsvis inte så nära att jag inte kan se det med distans.

Analysmetod

Uppsatsens analysdel bygger på citat av samtalet mellan mig och Sally där Sallys berättelser utgör den största delen. Texten varvas med citat, egna berättelser och analyser utifrån teorier som jag redogör för i teoridelen samt löpande i analysdelen.

Jag använder mig av diskursanalytiska medel som metod för mina analyser.

Genom diskursanalys undersöks synliga eller osynliga meningar som finns i texter, bilder som går att läsa ur språket.

Michael Foucault definierar diskurs som konstituerande för den sociala verkligheten (Foucault 1980, Hornscheidt Landqvist 2014). I en diskursanalys undersöks hur den sociala verkligheten och de sociala strukturerna samverkar med texter, samtal eller bilder där dessa aspekter av verkligheten uttrycks (Hornscheidt Landqvist 2014).

Jag kommer att titta på hur det empiriska materialet, alltså berättelser och citat, språkmässigt uttrycker tal om känslor och om ilska och sedan göra kopplingar med mina valda teorier.

I det sista avsnittet gör jag samma slags diskursanalys av valda utdrag från en krönika av Nina Björk.

Teoridelen

Feministiskt medvetande

På sin blog, Feminist killjoys, skriver Sara Ahmed: ”When did you put pieces together?” (Ahmed, 2015, www.feministkilljoy.com, *Feminist Consciousness*).

Ahmed syftar på tillfället då feministiska idéer kommer till ens medvetandet och en skapar förståelse av dem. Det kan handla om synen på hur våld är riktat, att inse och minnas tillbaka hur det kom sig att en började ta upp mindre plats och kanske en uttrycker feministisk ilska över att kvinnor blir skuldbelagda för det våld som är riktat mot dem. Feminismen hjälper en att förstå att något är fel. (ibid.)

Ahmed (2015, www.feministkilljoy.com, *Feminist Consciousness*) sätter ord på processen då en blir medveten om våld och orättvisor och om de feministiska teorier som pekar på dess mönster och orsaker. Att bli feminist, menar Ahmed, (ibid.) är att omdefiniera världen vi lever i. Vi börjar se att vad som händer mig händer också andra.

Ahmed skriver i ett annat inlägg (Ahmed, 2015, www.feministkilljoys.com, *Living a feminist life*) att det inte är en lätt eller enkelriktad process eftersom vi måste stanna med de ”fel” vi identifierat. Att ”stanna” med dessa insikter kan upplevas som krävande. Kanske måste en ge upp saker och ting som annars skulle ge något som relationer, drömmar, bilden av vem du är eller en idé om vem du skulle kunna bli. En kanske försöker att undvika ”se” orättvisorna eftersom det annars skulle innebära att en måste ändra på sitt förhållande till saker och ting. Ahmed skriver: I didn't want feminism to be everywhere, as I didn't want to encounter these limits; I wanted there to be places to go where I could just leave my body behind” (Ahmed, 2015, www.feministkilljoys.com, *Living a feminist life*).

Feminism kan innebära att gå in i en process och hitta ett annat sätt att vara i sin kropp, menar Ahmed (ibid).

Sara Ahmeds teorier om känslor, lidande och ilska

Sarah Ahmed (2004, s.10) menar att känslor inte är något som finns inuti oss utan snarare skall känslor förstås som det som formar individuella och kollektiva kroppar.

Ahmed (ibid.) menar att kontakt skapar känslor och lika så åt andra hållet skapar känslor kontakt.

Känslor kan förstås som rörelser i riktningar mot eller från vad de kommit i kontakt med.

Känslor är rörelse och de berör. Beröring och rörelser bildar konturer och kroppen får konturer och en form genom känslornas rörelse. Känslor frammanar framträdanden på individuella och kollektiva kroppar, känslor skapar ”de andra” och är även subjektsskapande.

Ahmed (2004, s.10) menar således att känslor är identitetskonstituerande och fokus hamnar mer på vad och vem känslor gör än vad de är.

Ahmed vill med sina teorier undersöka hur känslor är i omlopp, hur de rör sig och hur de kör fast och vad känslornas cirkulation skapar. Ahmed vill utreda vad som ”klistrar sig fast” (what's sticks), vilka intryck gör känslor och hur fastnar de, mer på vissa och mindre på andra. Genom att undersöka hur känslor rör sig, fastnar och samlas vill Ahmed förstå social tröghet, varför det är svårt att frigöra sig från strukturer och hur struktur och subjekt är sammanflätade med varandra. (Ahmed, 2004, s.11)

Feministisk ilska föregås av tolkningar/läsning av världen av hur könshierarkier ingår i andra typer av maktrelationer som ras, klass, sexualitet och hur genusnormer reglerar våra kroppar och utrymmen (Ahmed, 2004, s.176)

Ahmed (2004, s.172) skriver att det inte är möjligt att utreda feminism och ilska utan att behandla lidandets eller smärtans politik.

Det finns en lång historia av att tänka kring kopplingen mellan lidande och feminism. Kvinnors erfarenheter av våld, diskriminering och kränkningar har varit avgörande för feministisk politik. Kvinnors erfarenheter har varit viktiga för det feministiska subjektet likväl som för det feministiska kollektivet. Kvinnor har mobiliserats och Ahmed nämner grupper som jobbat för att medvetandegöra erfarenheter samt genom feministisk terapi under 70- talet, som ett sätt att omvandla smärtan till kollektivt motstånd.(ibid.)

Ahmed (2004 s.173) tar upp kritik som förts mot sättet att använda lidandet som en utgångspunkt för feminismen. Det uppstår ett läge där erfarenheter och grad av smärta blir som en entré till feministisk kamp, kvinnors lidande blir ett mätinstrument mot vilket somliga misslyckas.

Ahmed refererar till kritik framförd av Brown (1995, s.55) som menar att politik hävdar sig självt. Smärtan görs till en universell erfarenhet bland kvinnor vilket är en följd av patriarkatet. Lidandet görs på detta sätt till en fetisch vilket är problematiskt, skriver Ahmed. (ibid.)

Genom att omvandla ett sår till en identitet fråntas såret sin komplexa historia av att ha blivit sårad, det är historier som inte kan samlas under ett enda koncept som exempelvis patriarkatet, skriver Ahmed (ibid.).

Jag vill utgå från samma komplexitet då jag skriver om ilskan i min uppsats som Ahmed tar upp i hennes text om lidandet.

Ilskan är en känsla med en komplex historia och jag vill inte göra anspråk på att förklara ilskans ursprung utan jag vill titta på hur ilska och feminism kan förhålla sig till varandra utifrån kulturvetenskapliga och genusvetenskapliga teorier om känslor. Jag menar heller inte att feministisk ilska är en universell känsla gemensam för kvinnligt könade personer utan den skiljer sig åt hos varje individ men att det säkert finns gemensamma erfarenheter kring känslan och dess ursprung.

Ahmed skriver (2004, s.174) att berättelser om smärta kan delas endast då vi inte tar de för att vara samma berättelse, även om de är sammankopplade och tillåter oss att göra dessa kopplingar. Vi behöver förflytta lidandet från det som sårar och för att förflytta måste vi agera. För att agera behövs ilskan, menar Ahmed (ibid.).

Genom ilskan kan vi tolka att något är fel, att det sker en kränkning och att något måste göras, ilskan är en reaktion som är nödvändig för aktion. Ilskan innebär att vara emot någonting. Vad feminismen är emot är vad som ger feministisk politik dess kraft. (ibid)

Ahmed (2004, s.175) tar upp "black feminism" och att den passionerade ilskan inom rörelsen är avgörande för den energi som behövs för att agera mot de stora orättvisorna. Ahmed citerar Audre Lorde som talar om ilskan och känslans betydelse för hennes kamp:

My response to racism is anger. I have lived with that anger, ignoring it, feeding upon it, learning to use it before it laid my visions to waste, for most of my life. Once I did it in silence, afraid of the weight. My fear of anger taught me nothing... Anger expressed and translated into action in the service of our vision and our future as a liberating and strengthening act of clarification... Anger is loaded with information and energy. (Lorde 1984, s.124, 127).

Ilskan beskrivs i Lordes text på olika sätt. Dels som en reaktion på orättvisa, som en framtidsvision, ilskan översätter smärta till kunskap, den är laddad med både information och energi. Ilska definieras inte bara till något som är knutet till det förflutna, den är också en öppning för framtiden. Ilskan är heller inte fast knutet till sitt objekt. Att vara emot någonting är det samma som att vara för någonting annat även om det andra inte ännu har formulerats. (Ahmed, 2004, s.175)

Ur Lordes text lyfter Ahmed också fram att rädslan för ilska eller att gå från ilska till tystnad är samma sak som att vända sig från framtiden. Om feminismen är en följd av lidande och en form av ilska så behöver känslorna översättas till rörelse genom att agera. (ibid.)

Ahmed refererar åter till Lorde (Lorde 1984, s. 127) som säger att ilska innebär att namnge olika praktiker och erfarenheter likväl som ilskan genom dess energi innebär att föreställa sig en annan värld. Om ilska ger energi till feministiska subjekt kräver det att subjektet rör sig från ilska till en annan förkroppsligad värld. Ahmed skriver:

"If anger pricks our skin, if it makes us shudder, sweat and tremble, then it might just shudder us into new ways of being; it might just enable us to inhabit a different kind of skin, even if that skin remains marked or scared by which we are against." (Ahmed, 2004, s.175).

Att vara arg betyder inte att en vet var ilskan kommer ifrån. Det finns ingen självklar koppling mellan att vara arg och att veta varför. Dock innebär feminismen också en läsning av ilskans respons (Ahmed, 2004, s.176).

Att välja sina känslor

Linda Berg granskar i sin artikel *Välj dina känslor* (2011) den så kallade självhjälpkulturen genom att undersöka hur kontroll, känsla och subjekt talas om i Mia Törnbloms självhjälpböcker.

Självhjälp har länge funnits inom olika politiska rörelser och har på senare år gått från något kollektivt till en högst individuell aktivitet. (Berg 2011, s.104)

Berg (2011) pekar på en ökning av böcker och andra medier som ska hjälpa människor att ”förverkliga sig själva” och bli lyckligare genom att arbeta med sig själva. Det handlar ofta om guider som ska visa hur en kontrollerar sina känslor och beteendemönster och dessa beskrivs som fenomen som går att välja att repetera eller förändra.

Berg (2011) tar upp hur forskare tidigare har benämnt självhjälpslitteratur, att de har gett kvinnor (heterosexuella) möjlighet att stanna upp och reflektera över sin situation.

bell hooks har lyft fram kritik om bristande perspektiv inom självhjälpkulturen men menar också att den sortens litteratur har hjälpt henne och fungerar som en påminnelse om att ”revolution börjar i jaget och med jaget”. (hooks, 1993, s.5, översättning av Berg, 2011, s.104).

Berg tar upp historiken om diskursen att kontrollera sina känslor och härleder till Platon som betonade vikten av att inte låta sig styras av sina emotioner. Berg tar också upp den moderna hållningen till känslor och Michael Foucaults teorier om en omfattande internaliserad disciplinering av jagen. Med små medel skapas känslomässigt självreglerade människor. Berg nämner sist dagens globala kapitalism som har inverkan på hur människor ser på sig själva. Genom den liberala människosynen framhålls vikten av att ”ta ansvar” för sina känslor och sina liv. (Berg, 2011, s.106)

Törnbloms böcker presenterar tekniker hur en kan gå från pessimistiska känslor till positiva känslor. En ska göra sig fri från sådant som inte går att göra någonting åt och acceptera att det finns saker som inte går att förändra. Berg skriver:

Självhjälpböckerna av Törnblom utgör goda exempel på hur individualism som ideologi baseras på den klassiska uppdelningen mellan människors in- och utsidor. Det är en ideologi som exkluderar försök att förstå känslor, upplevelser av välmående, i relation till kulturellt upprättade

subjekt som bland annat klassdefinieras, rasialiseras och bekönas. En individualistisk förståelse av människor innebär att jaget och känslor blir föremål för behandling, de definieras som intrapsykiska fenomen snarare än sociala processer. (Berg, 2011, s.118)

Det mentala jaget har blivit föremål på samma sätt som kroppen för förändring (Berg, 2011, s.118).

Tidigare forskning

Känslor som forskningsämne är ett växande fält skriver författarna till antologin *Att känna sig fram: känslor i humanistisk genusforskning* (Brännström Öhman, Jönsson, Svensson, 2011) som behandlar känslor som forskningsfält inom kulturstudier. Känslor har i den västerländska tanketraditionen mestadels behandlats som ett problem och med synsättet att de ska ställas under förnuftets kontroll.

Den feministiska forskningen har arbetat omkring kritik mot sättet att placera känsla och förnuft som dikotomier. Feministisk forskning har försökt dekonstruera uppdelningen och samtidigt erkänna känslor som kunskapsform ett högre värde.

I antologin visar författarna den kreativa potential som finns i att aktivt använda känslor som analytisk kategori. I textanalyser studeras känslors lokalisering, hierarkisering och situering. I en text kan en ställa sig frågan var känslorna finns och var de är lokaliserade, om de är explicita eller mellan raderna? Vilka hierarkier finns inbördes mellan känslor i texten och hur kommer de till uttryck och i vilken kontext situeras känslorna om de situeras är också frågor ställs (Brännström Öhman, Jönsson, 2011, s.8).

Det finns många och skilda perspektiv som känslan ilska har utforskats genom. En av mina iakttagelser är särskilt två perspektiv där det ena behandlar ilskan som någonting negativt, oönskat medan det andra perspektivet ser på ilskan som positiv eller missförstådd effekterna som kommer utifrån hur ilska uppfattas.

Barbara Tomlinson har skrivit boken, *Feminism and Affect at the Scene of Argument: Beyond the Trope of the Angry Feminist* (2010), som behandlar myten om "den arga feministen".

Genom fallstudier undersöker Tomlinson retorik om ilska och med diskursiv analys bearbetar hon den typiska bilden av "den arga feministen".

I ett blogginlägg (Hook & Eye, Fast Feminism and Slow Academe, 2015, www.hookandeye.ca, *Anger: We Need It*) efterfrågar forskaren Erin Wunker gränsöverskridande samarbete mellan akademiker och folk utanför akademien. Wunker lyfter fram att ilska är en positiv tillgång som borde tas till vara på, en kraft som finns både inom akademien och utanför.

Wunker menar utifrån ett intersektionellt synsätt att ilska behövs och kan bilda länkar mellan olika förtrycksmekanismer i samhället. Wunker skriver:

(...) where are the places where anger crosses lines and forms coalitions between academics and people outside the academy? Between people with more and less privilege? Between people who are "seen" by institutions and those who are not seen? (Hook & Eye, Fast Feminism and Slow Academe, 2015, www.hookandeye.ca, *Anger: We Need It*)

Wunker (ibid.) hänvisar till texter av Sara Ahmed och Audre Lorde som förklarar på vilket sätt ilska är viktig för samhällsutvecklingen.

Ilska benämns ofta som onödig, som slöseri med energi vilket är ett misslyckat sätt att se på ilska, menar Wunker. Hon lyfter frågan i texten hur vi kan använda ilska som bränsle för vårt arbete? Samt vilket ansvar vi har som akademiker att uppmärksamma och koppla samman ilska mellan gränser så som genus, ras och klass? (Ibid.)

Artikeln, *Women's Feminist Consciousness, Anger, and Psychological Distress*, (Fischer, A.R. & Good, G.E. 2004) tar avstamp i psykologiska, sociologiska och filosofiska. Studien testar en modell för hur kvinnors feministiska identitet utvecklar ilska och psykisk oro. Författarna hävdar att feministisk identitet kan tillföra direkta eller indirekta fördelar för en kvinnas välmående men också skapa svårigheter och särskilt i sociala relationer och underbygger det påståendet med tidigare forskning om feministisk identitet och känslor. Precis som Sara Ahmed beskriver (2015, www.feministkilljoy.com, *Feminist Consciousness*) så bidrar det feministiska medvetandet med förståelse av världen och erfarenheter av förmodar och diskriminering.

De positiva effekterna av det feministiska medvetandet är att det feministiska subjektet får lättare att hantera diskriminering och skydda sig mot den utan att ta det personligt. (Fischer, & Good, 2004, s. 438)

Med definitionen att feminismen är en rörelse som mobiliserar motstånd och analyserar det sociala livet som problematiskt samt den kognitiva kunskapen om social orättvisa så är det förståeligt att många har skrivit och diskuterat just ilskans roll inom det feministiska medvetandet eftersom upplevd orättvisa vanligen efterföljs av ilska, menar artikelförfattarna (Fischer & Good, 2004, s. 437, 438).

Anledningen till att forskarna gör en koppling mellan ilska och psykisk oro är eftersom ilska har negativa effekter på interpersonella relationer och särskilt med de som inte delar samma syn på orättvisa inom en särskild situation. Här görs en koppling till forskningar om O-accepterade känslor och ilska som ofta tolkas som opassande, oproportionerlig eller på något vis fel (ibid.).

Artikeln tar också upp Hercus studier från 1999 som visar hur ofta feministiska kvinnor blir förminskade av sin omgivning och hur deras synpunkter och känslor blir förtryckta, vilket stödjer forskarnas hypotes om de negativa effekter feministiskt medvetande och ilska kan ha på interpersonella relationer (Fischer & Good, 2004, s. 438).

Cheryl van Daalen-Smith (2008) är inne på liknande tema i hennes forskning om flickor som undertrycker sin ilska. Studiens syfte var att ge unga tjejers ilska en röst utan att döma, förminska och sjukförklara den viktiga känslan.

Kopplingen mellan obekräftad ilska med kvinnors dåliga mentala hälsa är väldokumenterade, skriver Cheryl van Daalen-Smith (2008 s. 117). Författaren skriver vidare att det inte är själva ilskan som orsakar depression utan ilskan i kombination med återkommande ointresse, avvisande från andra som leder till att kvinnor vänder sig inåt (ibid.)

Studien uppmärksammar den strävan efter att vara perfekt som många unga tjejer förpassas till och en del av det ”perfekta” är att inte vara arg.

Hon tar upp begreppet *anger affirmation* (2008, s. 117) som visar att ilska då den är medveten och får uttryckas är en positiv och hälsofrämjande känsla. Ilskan signalerar att något är fel, den kan uppmärksamma en om att relationer eller kontexter kan vara skadliga.

Van Daalen-Smith visar också med sin studie att upplevd orättvisa är en källa till ilska hos unga kvinnor liksom de förväntningar relaterade till genus som finns på dem.

De unga kvinnorna beskrev flera scenarier där de inte blev lyssnade eller tagna på allvar och berättelserna avslöjar en maktlöshet i deras interpersonella relationer. Studien visar också att vid de tillfällen tjejerna uttryckt eller berättat om sin ilska för andra vuxna har de inte blivit tagna på allvar. Att inte ha blivit lyssnade på har följts av en misstro på sig själva, den egna

ilskan och de har till slut tystat sig själva. Att bli bortkopplad från sin egen ilska skapar en farlig bortkoppling från sitt autentiska jag, menar Daalen-Smith (2008, s. 121), vilket också visade sig ha hänt med tjejerna i hennes studie. Tjejerna anpassar sig istället till sin omgivning som kameleonter.

I *Women's Feminist Consciousness, Anger, and Psychological Distress*, (Fischer & Good. 2004) undersöktes ilskan som generellt tillstånd snarare än ilska direkt riktad mot ett specifikt mål som exempelvis det patriarkala samhället. Forskarna efterfrågar därför vidare forskning om effekter av feministisk ilska.

Samma forskare spekulerar om att ilskan med tiden blir mindre central och inte lika framträdande och smärtsam och här efterfrågar forskarna kvalitativa undersökningar om hur ilskan förändras över tid. Likaså fler studier om hur feminister kan uppleva ilska som energigivande och närande istället för neddragande och smärtsam. Dessa frågor tar jag också upp i min analys och sammanfattning. (Fischer & Good. 2004, s. 444)

Fischer och Good (ibid.) föreslår att utöka kunskapen inom psykologin om feministisk identitet och dess inverkan på ilska, psykisk oro och hur livet ter sig för dessa klienter. Forskarna lyfter också olika sätt att stärka personer som utvecklar feministisk medvetenhet, bland annat genom att uppmana till läsning av autobiografiska undersökningar av feminister och andra tänkare och aktivister (ibid.).

Mulinari och Rätzl (2007) är forskarkollegor och vänner sedan vuxen ålder och har i en undersökning forskat om sig själva och varandra. Deras forskning handlar om skillnader och likheter i deras politiska engagemang och om de själva som en del av 68-rörelsen men i olika delar av världen. Forskningen behandlar deras upplevelser, som visar sig vara gemensam för de båda, av att leva i utanförskap som barn och hur upplevelserna har påverkat deras politiskhet upp till vuxen ålder. Metoden bygger på egna levnadsberättelser där de skiftar rollerna som forskare och informant. Efter att ha lyssnat många gånger och analyserat materialet tillsammans koncentrerades studien till tre perspektiv.

I studien använder forskarna minnet som metod. Historierna om vårt förflutna passerar genom nutidens prisma som i sig är resultat av våra tidigare erfarenheter.

Forskarna tar ståndpunkten att genom sökandet efter förståelse av vårt förflutna kan vi begripliggöra hur vi agerar, känner och tänker idag. Forskarna upptäckte också hur deras arbete med att förstå varandras historia påverkade deras relation med varandra. Deras historia

påverkar deras positioner idag och hur de positionerar sig i förhållande till varandra. En konflikt uppstod som de båda analyserar i studien från varsitt perspektiv.

Mulinaris och Rätzels forskningsmetod har inspirerat mig att använda vänskap som metod i min uppsats. Synsättet att vi lär oss om nutiden genom att titta på hur vi formulerar våra minnen är något jag tar med mig i mitt uppsatsarbete.

En väsentlig skillnad mellan min studie och deras är att de forskar om varandra medan jag stannar vid att vara den enda forskaren och jag mister ett analysperspektiv utanför mig själv.

Positionering

Min undersökning utgår från Haraways (1988) diskussion om objektivitet, att all kunskap är situerad kunskap. Min uppsats och kunskapsproduktion påverkas av olika faktorer så som min bakgrund, tidsepok, plats m.m. Genom att positionera mig visar jag vilken bakgrund och kontext kunskapen byggs på.

Jag är född 1985 och kommer från ett medelklasshem i det västerländska Sverige. Jag är akademiker och utbildad inom film och teater. Jag tror dessa faktorer präglar hur jag skriver och hur jag tolkar men också vilken feminism jag representerar. Jag är också uppvuxen på landsbygden, isolerad i skogen, vilket gett mig en viss typ av erfarenhet av att vara utanför. Jag går inte in på min bakgrund i detalj mer än så eftersom det skulle kunna fortsätta i det oändliga.

Lite om Sally

Uppsatsens innehåll påverkas också av vem/vilka som deltar i insamlandet av empirin och med vänskap som metod är gränserna mellan forskaren och forskningssubjekt inte så tydliga. Sally presenteras i följande avsnitt genom citat ur intervjun där hon själv definierar delar av sin bakgrund utifrån frågor som jag ställde till henne.

Sally är född 1985 och är uppvuxen i en central förort i Göteborg.

Jag: Jag har en sista fråga tror jag. Äh... definierar du dig som vit? Eller har du upplevt diskriminering för att du är, du är inte jättemörk men du har ändå...

Sally: Det är nog snarare tvärtom skulle jag säga. Jag har nog känt mer såhär, mer att jag har känt mig... fråntagen, mer än att jag inte blivit accepterad som vit. Min mammas sida, min svenska sida är ju liksom, den har fått så mycket mer utrymme än min pappas sida. Man är ju ändå hälften, hälften(...)

Sally: Jo men absolut att jag inte bara identifierar mig med svenskhet, absolut, feminism och all form av politisk tankeverksamhet över huvud taget, jag är inte bara svensk och jag är inte bara, jag har ju växt upp här och jag har ju hela största delen av mitt liv här men jag är ju inte bara det. Jag vet inte riktigt om det är därför... det finns säkert jättemånga som definierar sig som svenskar och helsvenskar och bött här jämt och båda föräldrar svenska och såhär men som ändå tagit till sig andra sätt att tänka på. Men jag har ju helt säkert så, jag har ju växt upp med två föräldrar som inte ens pratade samma språk, de hade inget gemensamt språk när jag var liten så det var två parallella världar. Och det med språket, att tänka i olika språk är en vanesak typ. Har man gjort det nån gång så kan man tänka sig att tänka i olika språk även om det är politiskt språk eller feministiskt språk liksom(...)

Vår feminism

I det här avsnittet definierar jag vilken feminism som influerade oss och som vi refererar till i samtalet i analysen.

Lena Gemzöes definition av feminism passar för den feminism som vi praktiserade som tonåringar. Den lyder: en feminist är en person som anser (1) att kvinnor är underordnade män och (2) att detta förhållande bör ändras. (Gemzöe, 2002, s. 13)

Nina Björks *Under det rosa täcket*

Det här avsnittet är också en del av positioneringen av vår feminism och beskriver delar av kontexten som uppsatsen handlar om.

Nina Björks *Under det rosa täcket* (1996) är en bok som influerade vår feminism i början på 2000-talet. Nina Björk är en svensk litteraturvetare, frilansjournalist, författare och feminist. (Wikipedia, 2015-11-16, *Nina Björk*, https://sv.wikipedia.org/wiki/Nina_Bj%C3%B6rk, hämtad: 2016-01-07).

Under det rosa täcket är en svensk, feministisk bok och har undertiteln *Om kvinnlighetens vara och feministiska strategier* och har haft ett betydande inflytande på det sena 1990-talets feministiska rörelse

I baksidestexten skriver författaren bland annat:

Min bok är ett inlägg i den samtida feministiska debatten. Den har en önskan om en feminism som inte gör kvinnan till en utopi om ett bättre samhälle, som inte gör henne till en naturlig identitet - utan som istället kämpar för en frigörelse från fasta könsidentiteter. Boken är bland annat influerad av Judith Butlers syn på kön som en social konstruktion och Queerteori.

(Wikipedia, 2014-10-08, *Under der rosa täcket*,

https://sv.wikipedia.org/wiki/Under_det_rosa_t%C3%A4cket, hämtad: 2016-01-07)

Jag minns *Under det rosa täcket* och att synen på kön som en social konstruktion blev ett nytt sätt för mig att se på världen. Att vi var påtvingade en identitet och förväntningar på grund av vår könstillhörighet. Vi argumenterade även för att alla egentligen är bisexuella. Frågor om skönhetsideal och sexuella trakasserier väckte också mycket engagemang och starka reaktioner.

Sally: (...) det fanns ju andra böcker också men det var ju definitivt en sån bok som var liksom, ah hade någon slags, för våran generation eller för våran årskull eller vad man ska säga av feminister tror jag. I alla fall de här som på något sätt liksom, i alla fall för dom som feminism var kopplat till böcker(...)

Analysdelen

Feministisk ilska i tonåren

I samtalet berättar Sally om perioden i gymnasiet då vi blev mer feministiskt medvetna. Både Sally och jag minns att vi kände en stark ilska och båda vi förknippar den ilskan med vår feministiska medvetenhet. Ilskan tog sig explicita uttryck. Vi grälade och gormade med personer som på något sätt uttryckte sig sexistiskt eller de vi ansåg behövde göras medvetna om sociala (förtryckande) strukturer de själva ingick i. Sally var delaktig i att kasta kiss på torskar i Rosenlund, jag deltog i blockader av porrklubbar på Andra långgatan i Göteborg men kampen fördes huvudsakligen inte så mycket genom organisering utan pågick i vardagliga livet som i skolan, med familjen i hemmet, med vänner och i kärleksrelationer.

Sally: Det är ju lite intressant det här med ilskan också, den här ilskan man kände, även om, för så känner jag med, jag hade ju så jävla mycket ilska i det här, det var så fruktansvärt mycket ilska förknippat med det, med allting som hade med manlig dominans äh... patriarkala strukturer men... frågan är ju om man inte hade haft, tagit till sig feminismen, vart hade ens tonårsilska riktat sig till då? Liksom, vad hade man sneat ur på den nivån liksom, så mycket på, om det inte hade varit på det?

Jag: Mm.

Sally: Det hade ju kunnat vara vad som helst. Känns det som. Men...

Jag: Men jag tror att det också fanns en liksom, just feministisk, alltså, oberoende ilska alltså... också.

Sarah Ahmed menar att känslor (2004, s.10) inte är något som finns inuti oss utan snarare skall känslor förstås som det som formar individuella och kollektiva kroppar. Ahmed menar att kontakt skapar känslor och lika så åt andra hållet skapar känslor kontakt. (ibid.)

Vi kom i kontakt med feminism vilket väckte ilska som i sin tur format våra kroppar på olika sätt. I samtalet pratade vi mycket om behåring och hur obligatoriskt det var att inte raka sig under armarna.

Som framgår i våra berättelser så var ilskan något som satte oss i rörelse och skapade kontakt med objekt och subjekt mot vilka ilskan riktades.

Sally benämner också ilskan som ”tonårsilska”. Hon menar att feminismen avgjorde hur ilskan kunde rikta sig men säger att om feminismen inte hade funnits så hade ilskan riktat sig åt någonting annat. Känslor kan förstås som rörelser i riktningar mot eller från vad de kommit i kontakt med (Ahmed, 2004, s.10).

Sally benämner inte ilskan som enbart feministisk utan snarare att den lika gärna kunde ha uppstått från någonting annat som hade med tonåren att göra. Och som Ahmed skriver, det finns ingen självklar koppling mellan att vara arg och veta var ilskan kommer ifrån (Ahmed, 2004, s.176).

Jag intar en annan ståndpunkt i samtalet. Jag påstår att det fanns, i alla fall hos mig, en ”oberoende feministisk ilska”. Att det var kontakten med feministiska teorier och medvetandet om olika orättvisor som satte igång ilskan hos mig.

Ett minne: I samma period som jag var i tonåren och upptäckte kroppen, sexualiteten och världen utanför mig själv så upptäckte jag även feminismen. Som många andra tonåringar började jag ifrågasätta mina föräldrar, familjeband och dess roller och samtidigt blev jag varse om feminismens teorier. Jag minns hur jobbigt det kändes att min familj också var del av den patriarkala strukturen, att mina familjemedlemmar var delaktiga i att reproducera förtryckande strukturer.

Jag minns hur ledsen och förbannad jag var över det.

Minnet visar återigen på en känslas komplexitet och som koppling till Ahmed som säger att genom att omvandla ett sår till en identitet fråntas såret sin komplexa historia av att ha blivit sårad, det är historier som inte kan samlas under ett enda koncept som exempelvis patriarkatet, skriver Ahmed (2004, s.173). En känsla har många ursprung och som tonåring var det mycket att tampas med. Perioden som minnet berättar om tar upp vad en skulle kunna kalla för dubbelt medvetandegörande. Förutom ny medvetenhet om tingen i världen utanför en själv kom också det feministiska medvetandet. Feministiska teoriers avslöjande om olika strukturer gav energi men samtidigt var det känslomässigt drabbande. Feminismen kom med teorier, den hjälpte att sätta ord och förklaringar på problem, på felen, men som Ahmed skriver (Ahmed, 2015, www.feministkilljoy.com, *Feminist Consciousness*), en måste också stanna med de felen. Att bli medveten om de problemen efterföljs inte av att problemen försvinner. Det är ingen svår ekvation men det är en anmärkningsvärd reflektion med tanke på vilka konsekvenser det kan ha för feminister som inte vet hur de ska hantera ilska eller sin nya upptäckt om förtryck.

Känslor som subjektskapande

Sally: Ja men från att ha varit mer att liksom snubbar ska absolut inte, liksom va? Vad pratar du om? Ska snubbar liksom ta all plats och stå i centrum och vara bäst på ditt och datt? Absolut inte! Och att man på olika sätt liksom motverkade det genom sitt sätt att vara på liksom, genom sitt sätt att vara i klassrummet, eller vara på en skolgård eller något sånt där, till att de här teorierna kom och all den här ilskan och ja men det här med gå ut och slänga kiss på torskar i Rosenlund och hela den äh alltså(...)

Ahmed menar att känslor frammanar framträdanden på individuella och kollektiva kroppar, känslor skapar ”de andra” och är även subjektsskapande. Ahmed menar således att känslor är identitetskonstituerande och fokus hamnar mer på vad och vem känslor gör än vad de är. Sally

beskriver i föregående citat hur upplevd orättvisa påverkade henne och hur hon sedan förändrade "sitt sätt att va på" gentemot killar som för att de tog mer plats. Här pratar Sally om vad en känsla gjorde och vem hon blev.

Feministisk glädjedödare

Jag: Men bara att tillåta sig själv att göra det ställningstagandet alltså igen, feminismen har ändå kommit med ett alternativ...

Sally: Mm så länge det behandlas som just ett alternativ. Och inte som ett "nä från och med nu så ska ingen feminist ligga under en snubbe liksom, får aldrig ske". Det var ju lite så det blev med många saker ärligt talat att det blev mer liksom med allt möjligt såhär, detta med håret också liksom att det var liksom skamligt att raka av sig håret och det sågs liksom lite snett på och det skulle liksom...

Jag: Ja det blev en disciplinering.

Sally: Ja istället för som du säger bli ett alternativ som det kanske var tänkt att presenteras som från början men det blev någonting annat ja det blev precis.

Jag: Och jag tror att lite den här att det blev så strängt.

Sally: Ja det var ju en period där det blev helt cp-stört strängt det var ju verkligen... Alltså jag blev ju emot alltså den vågen gjorde att jag blev jävligt emot alltihopa, det blev helt överdrivet, slutet på 90- talet början av 00-talet. Alltså det var ju fult att ha smink, det var dåligt att, och jag har aldrig varit en person som sminkat mig särskilt mycket eller liksom eller jag faller liksom inte in särskilt bra i de här kategorierna men det var liksom, det var någon som gick runt, det var någon polare som... till någon, som gick runt i liksom på sminkaffären, hon hade herpes för att liksom sminka så mycket med olika läppstift så det skulle sprida sig så att när någon kom och provade ett läppstift skulle hon också få herpes som ett straff för att hon var en dålig feminist som använde smink. Alltså det var på den nivån, det var verkligen på den nivån. Det var så svartvitt det var så sjukt liksom. Ja... Öh... I allt liksom i allt möjligt och det känns ju som att det har kommit jävligt långt sen dess, det har ju tagit helt andra vägar sen dess(...)

Ahmed använder begreppet "feminist killjoy", den feministiska glädjedödaren söker inte efter lyckoobjekt och tror inte på de objekt som av konventionen förväntas att lova lycka. Ahmed skriver i *The Promise of Happiness* (2010) att ordet feminist är impregnerat av olycka. Att som feminist utnämna sig själv till feminist är liksom att förstöra något som av andra var tänkt att vara bra eller göra en lycklig.

Sallys minne om tjejen som ville sprida sin munherpes genom att prova läppstift i sminkaffären är ett extremt exempel på hur en feminist har förstört i feminismens namn och

varit en riktig glädjedödare. Den feministiska glädjedödaren är en fördärvare, en ”spoiler”, eftersom hen fördärvar lyckan för andra och hen vägrar att följa konventioner (Ahmed, 2010, s.65).

Feminister representeras som tjuriga och humorbefriade som ett sätt att försvara eller hålla fast vid sina ståndpunkter. Feminister behöver inte ens säga något för att uppfattas som glädjedödare eftersom omgivningen på förhand reagerar och himlar med ögonen innan hen ens öppnat munnen (Ahmed, 2010, s.65).

Då feminister uttrycker ilska och på så vis dödar glädjen är det inte bara ilskan i sig som fördärvar lyckan för andra. Ilskan väcker liv i sådant som cirkulerar under ytan, feministen dödar glädje inte bara genom att ta upp ämnen som exempelvis sexism utan också för att hen stör andras fantasi om hur lycka kan åstadkommas.

Sally: (...) alla skulle utestängas som hade gjort någonting som inte var såhär feministiskt renlärt liksom det var som en religiös sekt fast det var en politisk sekt och det var ju liksom inte nice liksom, då tappade väl de flesta musten för åtminstone för de flesta utav oss i alla fall.

Jag: Ja det känns som att det blev en mot äh... alltså man släppte allting ett tag... minns jag det som.

Sally: Men jävligt mycket det här liksom att bo på andra ställen där det funkar på helt andra sätt bara som den här lilla grejen bara. Med Karibien då liksom såhär äh... där det är liksom väldigt, liksom snubbar framförallt, även tjejer men framförallt snubbar, det visslar och man går på gatan och ojoj och man får komplimanger till höger och vänster och hit och dit. Alltså man kan ju inte överleva i en sån kultur om man har den här liksom det är ju helt omöjligt att vara på en sån plats om man blir så förbannad varje gång alltså det är ju någonting med att man öh... man lär sig på något sätt att är man på bra humör och känner sig liksom het och lite på alerten själv då tar man det som en komplimang och är man inte det så låter man det bara rinna av som en gås liksom äh... och alltså det är i ett helt annat sammanhang och det ser ju helt annorlunda ut.

Den feministiska glädjedödaren tog sig extrema uttryck, vi vakade på varandra som om vi var en sekt och till slut var det som att vi inte orkade längre och tog avstånd från alltihop. Jag minns hur det blev bekvämt att följa konventioner, kanske att tro på de objekt som förväntas bringa lycka, att inte hela tiden gå i opposition och vara den arga feministen som alla himlar med ögonen åt.

Bekvämligheten kan leda sociala trögheten som Ahmed menar att känslor kan orsaka (Ahmed, 2004, s.11).

Det är bekvämt att stanna i det vi känner till, det som är tryggt och inte sätter svåra känslor i rörelse. Därför går också samhällets feministiska förändringsprocess trögt.

Tiden efter gymnasiet innebar också splittring av gruppen och rörelser i andra riktningar och sociala situationer där det inte fungerade att vara radikal på samma sätt som tidigare. Sally beskriver hur det kan vara en fråga om ”överlevnad”, att hantera situationer på andra sätt än att gå in i ilska och argumentation.

Att vara den som skapar dålig stämning och bringar obekvämheter upp till ytan tror jag kan leda till isolering. Sally beskriver hur hon tog till sig ett annat sätt att förhålla sig till sexism, exempelvis då hon levde i Karibien. Ett sätt som var mer lekfullt för henne och som passade in i miljön.

Ilskan i vuxen ålder

Här följer en del av samtalet som handlar om hur vi praktiskt förhåller oss i situationer idag då vi känner oss utsatta för sexism. Till skillnad från i tonåren har vi lämnat ilskan och den verbala konfrontationen och istället verkar det som att kampen sker inom oss själva, i vår kropp och hur vi förhåller och vad som ersatt ilskan.

Sally: (...)liksom ilska och liksom äh och liksom den här känslan av att vara orättvist utsatt tror jag har förändrats väldigt mycket att vara liksom utsatt, vara liksom orättvist behandlad och så vidare till att liksom mer och mer kommit till någon slags känsla av att, absolut jag menar löner och hela prylen och hur man och hur det ser ut i relationer och just de här vuxenvärdena som vi pratade om innan, hur det ser ut och liksom det är ju sinnessjukt och det är ju, men jag har ju liksom, vad jag har kommit fram till att jag skulle inte byta för en sekund liksom, jag skulle aldrig vilja bli man. Jag skulle aldrig vilja bli man, alltså jag är så glad att jag har fått de instrumenten att hantera mina känslor, att vara liksom äh...

ja men klok och vis på ett sätt som jag såhär ja, jag... inte riktigt, eller jag ska inte säga att jag tycker synd om män men jag tycker det är hemskt tragiskt och någonting som jag aldrig skulle vilja byta med det här med att vara, och särskilt då kanske västerländska eller nordeuropeiska män att ha så långt ifrån sina känslor(...)

Sally: Exakt, exakt. Cafébiträde, det är ju fan mest utsatta posten på jorden skulle jag säga.

Jag: Och sen har faktiskt jag börjat jobba så precis som du beskriver, inte... äh... ah tittat tillbaka väldigt mycket liksom. Inte låta någon annan ta av mitt utrymme liksom.

Sally: För det är ju en skillnad mellan okej, man kan tycka, man kan bli arg man kan bli sne men vill man hålla på så hela tiden alltså, det är inte en lösning för mig kan jag känna, att jag ska bli ledsen, att jag ska bli arg, kränkt, i liksom feminismens namn ungefär.

I föregående stycke gör Sally ilskan till något valbart. ”Men vill man hålla på så” (...) ”det är inte en lösning för mig(...)”

Jag: Nä men det nä men äh... det är väl att man blir så sur på att det ÄR så... män...

Sally: Men hur förhåller man sig till det? Det är man ju, det är ju djupt tragiskt att män tror att dom har rätten till kvinnors kroppar, att dom får titta på som att det var en bit kött i charkuteriaffären, det är jätte tragiskt och helt hemskt men hur förhåller jag mig till det rent praktiskt i den situationen på bästa sätt för att jag ska må bäst? Och tror jag kan markera mot den personen också liksom, jo att jag tar min plats, att jag liksom visar att du är ingenting för mig, du är alltså jag står här och jag gör min grej, alltså att man... och liksom, är man på bra humör och känner sig snygg just den dagen och är liksom... absolut bjussa på det... det finns så mycket alternativa strategier som man kan ta till tycker jag som passar in i dom här klassiska feministiska mallarna men som jag för min egna del vet funkas och som tar minst energi från mig och som gör att jag inte känner mig otrygg så att jag inte känner mig hotad liksom ja liksom låta den här personens blick äta upp mig liksom utan att jag kan ja liksom ja... det är såna saker, såna där praktiker som är som jag ibland kan tycka saknas. Det kan va mycket teorier omkring olika grejer men i själva verket kanske inte det är det bästa för mig eller det kanske inte ger mig någonting, jag kanske inte mår bättre för det och jag kanske inte känner mer att jag har mitt space(...)

Sally: För man behöver en praktik i såna situationer. Och sen så är det ju naturligtvis helt olika vad det är för sammanhang liksom. Om det är på jobbet kan man bete sig på ett sätt, är det ute på stan kan man alltså... Man behöver ju lite praktiker tycker jag, man behöver sätt att förhålla sig till såna här saker för att kunna känna sig trygg och må bra i sin egen vardag liksom. För det där med att bara hantera det

med att bli förbannad på systemet, hur vidrigt det är och bli ledsen, neddragen, känna sig kränkt och såhär att bara gå in i offret, det är ingen lösning för mig som person, det hjälper inte mig ett skit och det kommer definitivt inte hjälpa till nästa gång heller liksom. Att bara tänka att jag är ett offer och systemet är ruttet liksom... Alltså, så är det ju, alltså, det är ju parallella processer på något sätt men det hjälper mig inte i min vardag. Och det är väl det som är poängen, delvis att vi ska bli stärkta individer och må bättre och vara liksom, ja kunna ta för oss och vara bättre... ja. Så krävs praktiker för vissa saker som feminismen kanske inte varit så bra på att formulera.

Vad Sally talar om i ovanstående stycke kan associeras till teorier omkring självhjälpskulturen om att vi kan välja våra känslor (Berg 2011).

Känslan ilska beskrivs av Sally som något oönskat och något hon vill kontrollera. Sally beskriver tekniker för hur hon vänder negativa känslor till positiva. Det skulle kunna läsas

som att hon accepterat läget för att det inte leder någon stans att vara arg. Istället förändrar hon sitt egna förhållningssätt som tar sig både kroppsligt och mentalt uttryck. Sallys feministiska ilska görs numera av henne till ett fenomen som hon själv kan kontrollera och välja bort.

Samtidigt som Sally pratar om hur hon valt bort ilskan läser jag av hennes berättelse hur hon aldrig skulle välja bort sin tillgång till känslor genom att säga att hon aldrig skulle vilja ”byta med en man”, eftersom män vanligtvis inte har kontakt med sina känslor.

En skulle kunna se uttalandet som att Sally lyfter fram byte av kön som ett alternativ, även om det inte är direkt könsbyte som hennes berättelse syftar till så är det ändå det alternativet hon uttalar och inte alternativet att gå i feministisk, kollektiv, kamp mot förändring av förtryckande strukturer.

Sallys kamp stannar hos henne som individ och hur hon själv kan ändra sitt sätt att förhålla sig till sexistiska strukturer.

Ahmed menar att ilskan kan syfta bakåt likaväl som framåt. Ilskan öppnar för agerande, att hitta nya sätt att leva och vara på. (Ahmed, 2004, s.176)

Med Ahmeds perspektiv kan en läsa Sallys berättelse ur en annan synvinkel. Sally har i vuxen ålder funnit feministiska praktiker som är mer konstruktiva för henne än vad ilskan tidigare har varit. Ilskan hos Sally har kanske öppnat för nya sätt att leva och vara på. Som ett led ur ilskan har Sally sökt olika strategier för hur hon vill hantera vardagssexismen.

Sally säger också att hon inte längre har samma känsla av att vara utsatt eller orättvist behandlad.

Ahmed skriver att känslor gör att vi rör oss utåt och ilskan skapar sitt objekt. Ahmed skriver vidare att när feminismen inte längre är riktad mot låt oss säga patriarkatet som objekt gör feminismen sitt största arbete. Förlusten av objektet (patriarkatet) betyder inte att feminismen har misslyckats utan visar på dess förmåga att röra sig, eller att vara just en rörelse. Det är förlusten av objektet snarare än skapelsen av det som tillåter feminismen att bli en rörelse eftersom det öppnar för agerande utan att vara låsta vid vad vi är emot (Ahmed, 2004, s.176). Ur det perspektivet kan en läsa att Sally har med feminismen som rörelse rört sig vidare från en kritik och öppnat för ett annat agerande. Den ilska Sally kände var inte för inte, och att hon inte är emot patriarkatet på samma sätt nu betyder inte ett feministiskt misslyckande utan tyder snarare på en rörelse.

Sally berättar också att hon nu efter flera års erfarenhet har funnit praktiker, sätt att hantera exempelvis sexism som hon inte hade då hon var tonåring. Praktikerna får henne att må bra

och känna sig nöjd med sig själv. Sally menar att feminismen inte kunde leverera sådana praktiker i tonåren, något som hon i efterhand verkar ha saknat.

Nina Björks stulna känslor

Nina Björk (2015) skriver i en krönika för Sveriges radio: ”någon har stulit mina känslor”.

Björk skriver:

Jag tycker fortfarande det är fel att utvisa romer, att rensa deras läger. Jag tycker fortfarande att det är fel att förbjuda tiggeri. Detta är fortfarande min intellektuella övertygelse. Men det är just det det är: min intellektuella övertygelse. Känslorna av vrede, av upprördhet, av total förvåning över ett sådana handlingar, är borta.

(...)Jag har lugnat ner mig, jag kan ta debatten på ett sakligt och förnuftigt sätt. Jag har större utsikter att vinna en debatt med en motståndare om jag inte skriker ”din idiot, det här är ju helt fucking omänskligt!” Det ligger onekligen någonting i det.

(Björk, 2015, *Jag har blivit bestulen på mina känslor*, Sveriges Radio, <http://t.sr.se/1Y16A9Y>, länk hämtad: 2016-01-07)

Björk pratar om hur hennes ilska försvunnit som om någon har tagit den ifrån henne senare berättar hon hur hon också reglerar ilskan. Alltså hur hon väljer andra strategier för att nå fram till mottagarna.

Kvinnors ilska och feministisk ilska har generellt i historien inte blivit väl mottagen. (Ahmed, 2004, s.177). Historiskt så har feminism som en form av ilska ogillats även då den är en motiverad reaktion på sociala orättvisor (ibid.) vilket i sig skapar en problematisk åtskillnad mellan förnuft och känsla.

Björk berättade att hon slutat skrika och nu tar debatten på ett ”förnuftigt” sätt. Björk gör i sitt uttalande också en skiljelinje mellan förnuft och känsla. Skriket kommer från ilskan och den är inte förknippad med förnuft. Medan det lugna, sakliga (läs utan känslor) hör till vad som är förnuftigt.

Björk tar också upp ett förändrat samhällsklimat och politik som har gjort henne avtrubbad känslomässigt även om hon med intellektet vet vad hon anser vara rätt och fel och vad som borde göra henne upprörd. Den vreden som kom över behandlingen av romer finns inte där längre hos henne trots att situationen är den samma.

Ahmed menar att känslor är i rörelse (2004, s.10). Ahmed vill med sina teorier undersöka hur känslor är i omlopp, hur de rör sig och hur de kör fast och vad känslornas cirkulation skapar.

Ahmed vill utreda vad som ”klistrar sig fast” (what’s sticks), vilka intryck gör känslor och hur fastnar de, mer på vissa och mindre på andra. Genom att undersöka hur känslor rör sig, fastnar och samlas vill Ahmed förstå social tröghet, varför det är svårt att frigöra sig från strukturer och hur struktur och subjekt är sammanflätade med varandra.

I Björks fall verkar det handla om en avtrubbning där politiken och samhället är det avtrubbade verktyget. Liksom i van Daalen-Smiths (2008) forskning om unga tjejer som tystar sin ilska för att de inte blir lyssnade på så tystar Björk sin vrede för att samhället/politiken inte lyssnar. Vad händer med samhället om vi slutar känna och vara arga, undrar jag?

Rädslan för ilska eller att gå från ilska till tystnad är samma sak som att vända sig från framtiden, menar Lorde (1984, s.124, 127). Hur hänger då stulen ilska samman med visionslös politik? Om vi inte får eller kan ge uttryck för vår ilska kommer inte samhället att utvecklas, är min drastiska analys av ovanstående text. Med koppling till Lorde igen som säger att om ilska ger energi till feministiska subjekt kräver det att subjektet rör sig från ilska till en annan förkroppsligad värld (ibid.).

Ilska som en politisk handling fungerar inte alltid eftersom mottagaren lätt kan avvisa agerandet. Ahmed refererar i *The Cultural Politics of Emotion* (2015, s.177) till Marilyn Frye (1983) som hävdar att agerandet av ilska är som med ett tal, ilskan och talet kan bli verkningslöst om inte talet tas upp av någon.

Ahmed ställer frågan; under vilka omständigheter kan feministisk ilska få en rättvis respons och hur kan det övergå till ett agerande? (Ahmed, 2004, s.176)

En av utmaningarna som vi måste acceptera är att omständigheterna vi talar inom inte är till fördel för feminister. Offentliga uttalanden, göra sig hörd, skriva, göra rubriker och banderoller kommer att förbli en avgörande strategi för feminismen, menar Ahmed, även om det inte når fram eller mottagandet misslyckas (ibid.).

Sally: (...)man var så lättantändlig, vem som helst kunde liksom, i vilket sammanhang som helst, när man absolut inte hade tid eller lust egentligen, att gå in i någon slags ”same existens” med den här personen över huvudtaget, om de bara tryckte på den här knappen så bara: ”roowööh” (gestilkulerar ilska), så kunde man liksom gå igång på ett sätt som jag idag aldrig skulle göra, aldrig någonsin, det har ju, men jag menar, det kanske har krävts att man har liksom sneat ur och vart så jävla förbannad för att kunna komma till en point där man liksom kan välja sina strider lite mer eller man kan se liksom att det här kanske har att göra med att den här personen inte, ah, ah

tänker på ett helt annat sätt helt enkelt av olika anledningar, har levt på ett annat sätt, har andra erfarenheter, har liksom inte fått dom är teorierna serverat till på det här sättet eller sådär och därför helt enkelt inte tänker likadant liksom såhär.

Ilskan verkar avta med tiden, känslor rör sig och skapar andra kontakter.

Sammanfattning

Syftet med den här uppsatsen har varit att undersöka berättelser om ilska som jag och min vän upplevde då vi blev feministiskt medvetna i tonåren, utifrån Sara Ahmeds teorier om känslor. Jag har också utgått från tre frågeställningar (1) Hur förhöll sig ilskan och feminism till varandra då vi var tonåringar? (2) Hur har ilskan förändrats med tiden? (3) Hur väljer vi våra känslor relaterat till det feministiska medvetandet?

Analysen visar utifrån Ahmeds teorier att känslor och ilska är komplexa och därför svåra att koppla till endast en förklaring som exempelvis patriarkatet. Berättelserna visar också att ilska upplevdes som ett generellt tillstånd (varierade orsaker) men också att det fanns en oberoende feministisk ilska.

Utifrån Sallys berättelse så beskrivs att ilskan lika väl hade kunnat rikta sig mot något annat i och med att vi var i tonåren.

En ny frågeställning utifrån sista påståendet är hur feministisk ilska och åldersfaser förhåller sig till varandra? Hur upplevs ilskan och hur blir den feministiska ilskan mottagen beroende på ålder? Även andra perspektiv som exempelvis hur feministisk ilska blir mottagen om den uttrycks av rasifierad eller på andra vis avvikande?

Att bli feministiskt medveten i tonåren verkar ha upplevts som omtumlande känslomässigt. Vi upptäckte fel men också att vi var tvungna att ”stanna med felen”, som Ahmed uttrycker. En tolkning i efterhand är att tonåren innebar dubbelt medvetandegörande med tanke på vad åldersfasen förde med sig och det feministiska medvetandet.

Sally nämner att hon saknade feministiska praktiker i tonåren, sätt att förhålla sig eller agera som kunde hjälpa en att må bättre. Det verkar som det upplevdes som utelämnande att bli feministiskt medveten som tonåring.

Jag undrar hur det förhåller sig med dagens tonåringar. Jag tänker att feminismen i västvärlden har utvecklats till fler och mer varierade subkulturer och undrar om det kan vara enklare att bli feminist idag än för tio år sedan?

Min analys koncentreras mest till de svårigheter som upplevdes med att bli feministiskt medveten. Dock förde ilskan med sig mycket positiv energi och detta är något jag hade velat titta på närmare om jag hade haft möjlighet i det här arbetet. En fråga som vore spännande att utgå från är vilken kreativ potential det finns hos människor och deras känslor? Liksom Erin Wunker uppmanar till, att få akademien och grupper i samhället att gå samman och se och använda ilskan som en positiv kraft.

Känslorna som uppstod i och med det feministiska medvetandet var subjektskapande, de formade våra kroppar och våra sätt att agera. Det tog sig i extrema uttryck och framförallt genom att vi vakade på varandra. Sally beskriver det som att vi var i en sekt vilket medförde att Sally och jag tog mer avstånd från radikala, feministiska, ståndpunkter tiden efter gymnasiet.

Sally tar upp hur resande, erfarenheter gett nya perspektiv och bidragit till att ilskan förändrats och avtagit.

Vad det är som gör att vi som ingår i uppsatsen känner mindre ilska är en stor fråga men synsättet att vi kan välja våra känslor kan vara en av flera förklaringar.

Sally beskriver hur hon vänt från att känna ilska mot patriarkatet till att arbeta mer med sig själv och hur hon ska förhålla sig för att må bra. Sally beskriver hur hon väljer ett annat sätt än att vara förbannad. Det finns självhjälpspraktiker att ta till idag för att hantera sexism utifrån individualistisk tidsanda där den kollektiva kampen får mindre utrymme.

Det slår mig att hela den här uppsatsen också kan ses som en del av självhjälpskulturen och av en tidsepok i vilken vi fokuserar mycket den egna personen.

Sallys avstånd från ilskan kan också tyda på att känslor just rör sig, som Ahmed säger, och att ilskan har öppnat för något nytt och andra sätt att vara på.

Skilda berättelser i analysen visar hur ilska förändras med tiden. Om det har med livsfas eller andra faktorer får vidare undersökningar försöka svara på.

Jag föreslår att det för med sig en slags utmattning att ofta vara arg och i opposition mot omvärlden.

Genom Nina Björks krönika läses också hur samhällsförändringar och mottagarna får hennes vrede att dämpas och hon ställer förnuftigt bemötande som överordnat sätt att hantera orättvisa krafter i samhället.

Det har varit svårt att skriva uppsats om något som ligger så nära mig själv.

Som läsaren kanske märker så handlar analysen mer om Sally och Nina Björk än om mig. Det är inte medvetet utan snarare för att det varit enklare att se deras berättelser med distans och det faller naturligt att arbeta med dem istället för mina.

Jag hävdar att min berättelse syns indirekt eftersom den är en del av Sallys. Och jag gör Sallys berättelse till en del av min. På så vis flyter forskarobjekt och subjekt samman.

Det har varit omtumlande och givande på samma gång att använda vänskap som metod. Jag har kommit i kontakt med känslor och minnen som jag kanske inte skulle ha gjort annars. Jag har oroat mig för om jag utlämnar min vän och mig själv, om min vän kommer tycka att något jag skriver är fel eller om metoden är vetenskapligt lämplig över huvudtaget. Dessa kval har gjort arbetsprocessen stundvis krävande.

Det har varit väldigt roligt samtidigt att skriva om vår historia. Framförallt samtalet och transkriberingen av Sallys berättelser har varit underhållande. Hennes språk har fått mig att skratta, jag upplever också att jag kommit närmre Sally vissa stunder då jag skrivit. Jag har även kommit närmare mig själv.

Jag kan säga i efterhand att jag hade behövt snävare metoder för hur jag producerar mina egna berättelser och minnen, hur jag gör urval eftersom tillgången är oändlig.

När det kommer till hur jag distanserar mig från materialet så är det alltid ett problem då jag arbetat med ett material en längre tid. En blir hemmablind och missar perspektiv.

Jag är öppen för om någon annan vill använda sig av mitt material och undersöka det ur andra synvinklar som är mer utifrån.

Jag tror att jag har lyckats ta fram empiri som är nära och sant, som kanske hade varit svårare att få fram om jag inte hade känt min deltagare sedan tidigare.

Den här uppsatsen skulle mycket väl kunna vara förarbete för en undersökning på samma tema men som behandlar fler berättelser med varierande bakgrund och utifrån intersektionella perspektiv.

Mitt uppsatsarbete har gett en större självförståelse som jag tror skulle vara till gagn för mig om fortsatta studier inom fältet feminism och känslor.

Referenslista

Litteratur

Ahmed, S. 2004, The cultural politics of emotion, Secondition. edn, Edinburgh University Press, Edinburgh.

Ahmed, S. 2010, The promise of happiness, Duke University Press, Durham [NC].

Björk, N. 1996, Under det rosa täcket: om kvinnlighetens vara och feministiska strategier, Wahlström & Widstrand, Stockholm.

Bränström Öhman, A., Jönsson, M., litteraturvetare & Svensson, I. 2011, Att känna sig fram: känslor i humanistisk genusforskning, h:ström - Text & kultur, Umeå.

Frye, M. 1983, The politics of reality: essays in feminist theory, Crossing P, Trumansburg, N.Y.

Gemzöe, L. 2002, Feminism, Bilda, Stockholm.

hooks, b. 1993, Sisters of the yam: black women and self-recovery, South End Press, Boston, Mass.

Hornscheidt, L. & Landqvist, M. 2014, Språk och diskriminering, 1. uppl. edn, Studentlitteratur, Lund.

Lorde, A. 1984, Sister outsider: essays and speeches, Crossing Press, Trumansburg, N.Y.

Tomlinson, B. 2010, Feminism and affect at the scene of argument: beyond the trope of the angry feminist, Temple University Press, Philadelphia.

Artiklar

Berg, L, 2011, Att välja sina känslor, Bränström Öhman, A., Jönsson, M., litteraturvetare & Svensson, I. 2011, Att känna sig fram: känslor i humanistisk genusforskning, h:ström - Text & kultur, Umeå.

Fischer, A.R. & Good, G.E. 2004, "Women's Feminist Consciousness, Anger, and Psychological Distress", *Journal of Counseling Psychology*, vol. 51, no. 4, pp. 437-446.

"Power/Knowledge. By M. Foucault. Edited by C. Gordon. (Pp. 270; £18.50.) Harvester Press: Brighton. 1980", 1981, *Psychological Medicine*, vol. 11, no. 2, pp.437-437.

Haraway, D. 1988, "Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective", *Feminist Studies*, vol. 14, no. 3, pp. 575-599.

Hercus, C. 1999, "Identity, Emotion, and Feminist Collective Action", *Gender and Society*, vol. 13, no. 1, pp. 34-55

Mulinari, D., Räthzel, N., Sociologiska institutionen, Samhällsvetenskapliga fakulteten & Umeå universitet 2007, "Politicizing biographies: the forming of transnational subjectivities as insiders outside", *Feminist review (Print)*, , no. 86, pp.86.

Pathak, A.A. 2010, "Opening My Voice, Claiming My Space: Theorizing the Possibilities of Postcolonial Approaches to Autoethnography", *Journal of Research Practice*, vol. 6, no. 1, pp. M10.

Reed-Danahay, D.E. 1997, *Auto/ethnography: rewriting the self and the social*, Berg, Oxford.
Tillman-Healy L, 2003, Friendship as Method', *Qualitative Inquiry*, vol 9, no 5, pp 729–749.

van Daalen-Smith, C. 2008, "Living as a Chameleon: Girls, Anger, and Mental Health", *The Journal of School Nursing*, vol. 24, no. 3, pp. 116-123.

Internetkällor

Ahmed, S. 2015, Feministkilljoys, "Feminist Conciousness", <http://feministkilljoys.com/>, hämtad: 2015-11-25.

Ahmed, S. 2015, Feministkilljoys, "Living a feminist life", <http://feministkilljoys.com/>, hämtad: 2015-11-25.

Björk, N, 2015, "Jag har blivit bestulen på mina känslor", Sveriges Radio, <http://t.sr.se/1Y16A9Y>, länk hämtad: 2016-01-07.

Wunker, E, 2015, Anger: We Need It, Hook & Eye, Fast Feminism and Slow Academe, <http://www.hookandeye.ca/2015/03/anger-we-need-it.html>, hämtad: 2015-12-15.

Wikipedia, 2015-11-16, Nina Björk, https://sv.wikipedia.org/wiki/Nina_Bj%C3%B6rk, hämtad: 2016-01-07.

Wikipedia, 2014-10-08, Under der rosa täcket, https://sv.wikipedia.org/wiki/Under_det_rosa_t%C3%A4cket, hämtad: 2016-01-07.

Baksida

Feministisk ilska - En undersökning om ilska och feministiskt medvetande med vänskap som metod, är ett genusvetenskapligt fördjupningsarbete som behandlar hur feminismen kan påverka ens liv och sina känslor. Arbetet tar avstamp i kulturvetenskapliga och fenomenologiska teorier om känslor och feministiskt medvetande.

Feministiska idéer kan tränga in på djupet i det personliga livet. Att bli medveten om feministiska teorier hjälper en att upptäcka fel vilket kan vara en högst energigivande lika väl som betungande process.

Undersökningen behandlar glimtar från feministiska levnadshistorier som är hämtade från uppsatsförfattarens och hennes väns egna liv.

I ett samtal mellan dem diskuterar de känslan ilska, så som de upplevde den då de blev feministiskt medvetna som tonåringar.

I uppsatsen undersöks hur den feministiska ilskan uppstod, hur den tog sig i uttryck och hur den formade dem. Uppsatsen ämnar också utreda hur ilskan sedan har förändrats med tiden.

Berättelserna analyseras diskursivt med hjälp av Sara Ahmeds teorier om känslor, hämtade ur Sara Ahmeds, *The Cultural Politics of Emotion* från 2004.

Uppsatsen redogör också för en inte så vanligt förekommande metod inom vetenskapen som kallas *Vänskap som metod*. Metoden utmanar det vetenskapliga, traditionella, skrivandet men även författaren själv genom användandet av sig själv som empiri.